UNHCR
United Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

КРАТЪК ДОКЛАД ЗА ЗАКРИЛАТА В БЪЛГАРИЯ

ДЕКЕМВРИ 2024 Г.

ВКЛЮЧВАНЕ НА БЕЖАНЦИТЕ В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА

Украински бежанци учат български език в Пловдив/© USRF

Оперативен контекст

През 2024 г. в Държавната агенция за бежанците (ДАБ) са регистрирани 12 250 молби за международна закрила, от които 2601 (21%) са от непридружени деца. От тях 7229 производства са прекратени, като се предполага, че лицата са напуснали България. Бежански статут е предоставен на 56 лица, а 4894 лица са получили хуманитарен статут. В допълнение, 3141 производства са завършили с отказ.

От избухването на пълномащабната война в Украйна на 24 февруари 2022 г. през България са преминали 3 568 928 украински бежанци. Към 31 декември 2024 г. 201 484 бежанци от Украйна са получили временна закрила в България, като понастоящем 74 739 от тях имат валидна временна закрила. Приблизително 30% от лицата с временна закрила, пребиваващи в България, са деца на възраст под 18 години.

През последните години България полага значителни усилия да улесни достъпа до образование на разселените деца и младежи в държавните и общински училища, да подобри качеството на обучението по български език и да отговори на учебните, социалните и емоционалните нужди на учениците бежанци. Въпреки това все по-големият брой на децата бежанци в България поставя значителни предизвикателства пред националната образователна система, като изисква целенасочени усилия за ефективно включване и интегриране на деца с различна националност, култура, език, социално-икономически статус и предишен образователен опит.

Основните проблеми, свързани с интеграцията на бежанците в България, включват липсата на дългосрочно жилищно настаняване, езиковата подкрепа и достъпа до здравни и социални услуги.

В този кратък доклад се разглежда настоящата ситуация по отношение на включването на принудително разселените лица в образователната система в България.

Основни данни

Деца, търсещи или получили международна закрила

През септември 2024 г., в началото на учебната 2024/2025 г., в центровете на ДАБ са настанени 377 деца, 344 от които са на възраст между 5 и 17 години. От тях само 24 (7%) са записани в предучилищно и училищно образование. Няма официални данни за броя на децата с предоставена международна закрила, които пребивават постоянно в страната, което затруднява изчисляването на процента записани от тази група. В допълнение, данните на Министерството на образованието и науката (МОН) за записването в училище не правят разлика между децата, които все още търсят международна закрила, и тези, на които вече е предоставена такава.

Най-голям е броят на децата, търсещи или получили международна закрила, записани в училищата в София (10 в детски градини и 144 в училища) и в област Хасково, където се намира РПЦ Харманли (29 в училище). Общо в 12 от 28-те области в страната има записани ученици бежанци.

Деца, получили временна закрила

Процентът на включени в образователната система деца от Украйна се е увеличил значително в сравнение с 2022 г., когато е бил по-малко от 10%, като през учебната 2024/2025 г. той достига приблизително 44%. Общият брой на децата бежанци от Украйна на възраст от 5 до 16 години към 17 ноември 2024 г. е 13 619. Броят на записаните деца през учебната 2024/2025 г. надхвърля 6000 - най-голямата група новопристигнали чуждестранни ученици в новата история на страната.

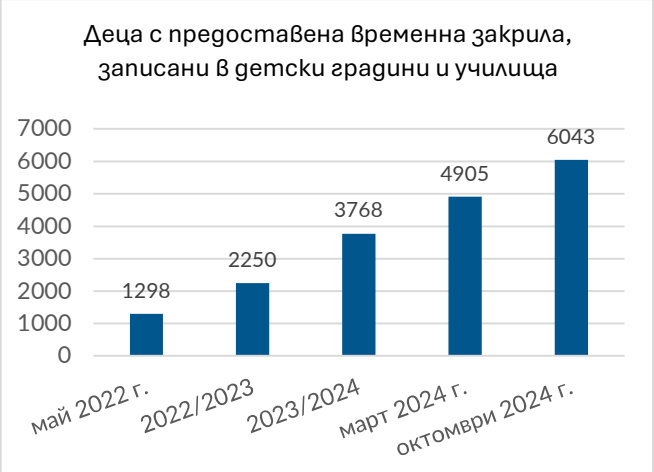

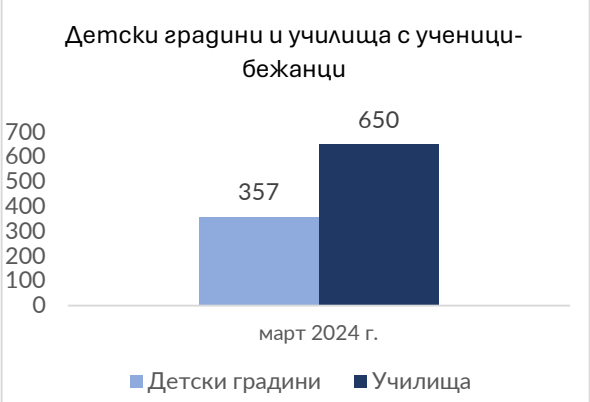

От 1931 училища в България за учебната 2023/2024 г. в 650, или в една трета, има ученици бежанци.

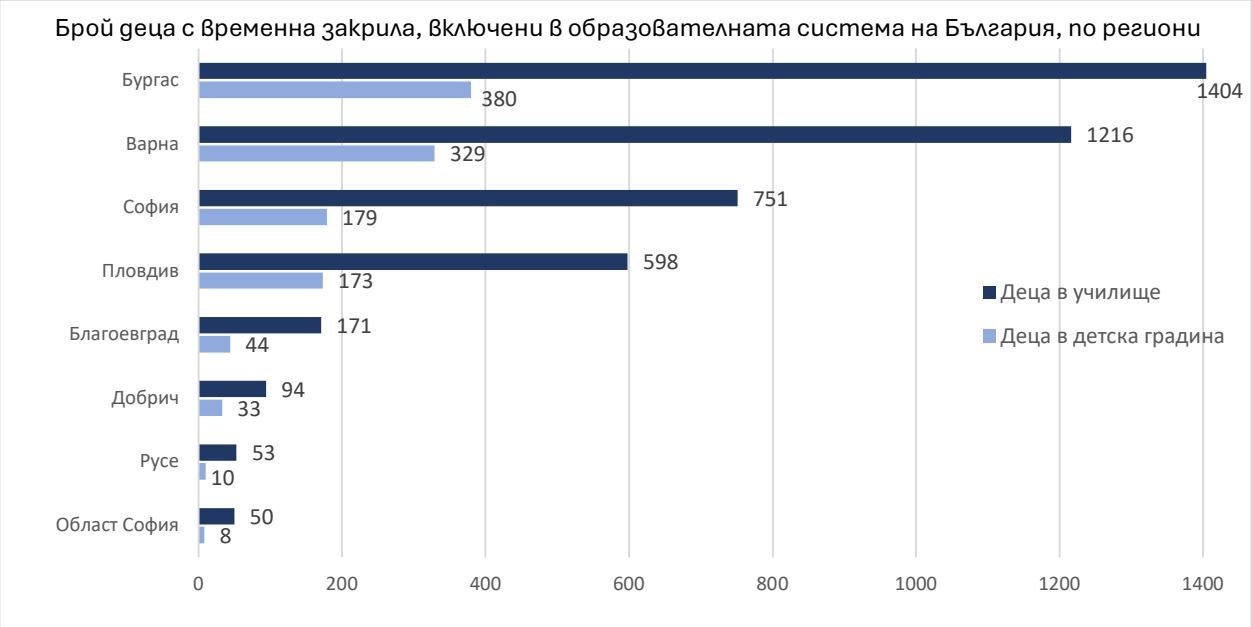

Обща ситуация

Ефективната интеграция на учениците бежанци в българската образователна система изисква съобразени политики и практики, които да отговарят на техните образователни, социални и емоционални потребности. Сред нарастващия брой деца в нужда от международна закрила, които идват от държави, белязани от продължаващи с години военни конфликти, значителните образователни прекъсвания и психологическите травми са често срещани. Преодоляването на съществуващите пропуски в обучението и ефективното адаптиране към българската образователна рамка е от ключово значение за тяхното развитие и благополучие. Посрещането на техните социални и емоционални потребности изисква създаване на безопасна учебна среда, насърчаване на тяхното взаимодействие с връстници и учители, засилване чувството им за принадлежност и помощ за преодоляване на преживените травми.

Планът за изпълнение в Република България на Пакта на ЕС за миграция и убежище предоставя уникална възможност за правна и институционална реформа, която да отстрани тези пропуски.

Правна рамка и практическо прилагане:

Достъп до предучилищно и училищно образование

Предучилищното и училищното образование в България е безплатно и задължително за всички деца на възраст между 4 и 16 години. Въпреки това не съществува политика, която да гарантира спазването на закона по отношение на принудително разселените деца и децата без гражданство. Предучилищното образование (4-6 години) се организира предимно в детски градини, където процедурите по записване се координират от общините. Достъпът до начално (1-7 клас) и средно (8-12 клас) образование се регулира от наредби, издадени от МОН.

Децата, търсещи или получили международна закрила, имат същите права на образование като българските граждани. Съгласно чл. 26 от Закона за убежището и бежанците те трябва да бъдат включени в образователната система в срок до три месеца след подаване на молбата за международна закрила. Законът не споменава изрично образователните права на децата с временна закрила, като за тях се прилага същият подход, който е в сила за децата с международна закрила.

Процедурите на записване зависят от това дали децата притежават училищни свидетелства от страната си на произход/трета страна. Ако имат такива документи, се прилагат общите процедури за записване на ученици с чуждестранни удостоверения, които предвиждат признаване на дипломата и записване в предпочитано от семейството училище, където има свободни места. За тези, които не разполагат с такива документи, наредба от 2017 г. установява процес в три стъпки: подаване на заявление за записване към Регионалните управления на образованието (РУО); издаване на заповед от РУО за записване в конкретно училище; и определяне на клас въз основа на събеседване между детето и училищна комисия. Повечето деца, търсещи и получили международна, включително непридружените деца, не разполагат с образователни документи.

На практика процесът по записване е регионализиран с различна динамика, определяна на местно ниво от общините и съответните РУО. В Черноморския регион съществуват предизвикателства, свързани с недостига на свободни места в детските градини и училищата в курортите и по-малките градове. Такива предизвикателства са отчетени в курортите Равда, Слънчев бряг, Св. Влас. Положителна стъпка, предприета от МОН, е осигуряването на транспорт за децата, настанени в хотели и бази в Слънчев бряг и Златни пясъци, по държавната Програма за хуманитарно подпомагане на разселени лица от Украйна, до училища в други населени места (Варна, Ахелой, с. Кичево). Въпреки че големите общини в България са изправени пред предизвикателства при предоставянето на места за българските деца за предучилищно образование в детските градини, някои от тях са създали възможности за записване на бежанци с временна закрила над основния план прием (напр. в Пловдив, Бургас). В други общини бежанците се сблъскват с проблеми с достъпа до места, идентични с тези на местното население (София). Месечните компенсации за деца, които не са приети в детска градина поради липса на свободни места, би трябвало да са достъпни за бежанците по закон, но на практика родителите често не могат да изпълнят изискванията за получаване на такава помощ, като например това да подпишат договор с лицензирана частна детска градина (поради високите такси).

Регионалните управления също са възприели различни подходи за осигуряване на достъпа до училищно образование, като РУО във Варна, Добрич и Русе приемат заявления и издават заповеди за записване на всяко дете бежанец, независимо от наличието или липсата на училищни свидетелства от страната на произход. РУО в София и Бургас са възприели децентрализиран подход, според който бежанците, които притежават образователни документи, сами търсят училища.

Децата, търсещи международна закрила, срещат трудности с достъпа до предучилищно и училищно образование. Социалните експерти на ДАБ са тези, които насочват подлежащите на образование деца към общините и РУО. В приемателните центрове обаче няма стандартизирани процедури за насочване като част от регистрацията на лицата. Особено проблемна област е записването на непридружените деца. Те често не биват включени в националната система за закрила на детето и не се насочват към образователните власти. В основата на това е общото предположение, че престоят им в приемателните центрове ще бъде кратък и че имат твърде големи пропуски в образователния си път, а текуща образователна подкрепа в центровете липсва.

Другите предизвикателства са свързани с определянето на класовете на децата без свидетелства поради липсата на подходящи инструменти за оценяване на предишното им обучение и на насоки за училищата от страна на МОН. По закон децата не могат да бъдат върнати с повече от три класа от този, който съответства на възрастта им, но има случаи, в които училищните комисии вземат такива решения.

През септември 2024 г. Върховният комисариат на ООН за бежанците и УНИЦЕФ, в сътрудничество с МОН, започнаха информационна кампания за насърчаване записването в училище. Бяха организирани информационни сесии в общностни центрове, хотели, училища, както и онлайн. Бяха разработени и широко разпространени информационни материали. Партньорите в Работната група по образованието - мрежа от организации, работещи в областта на образованието на бежанците, координирана от ВКБООН и УНИЦЕФ в рамките на Националния механизъм за междуведомствена координация, също участваха активно.

Българският език във формалното образование

Правна рамка: Българското правителство е възприело подхода на директно включване на бежанците в редовните класове без предварителна подкрепа или подготвителни курсове по български език. Децата в задължителна училищна възраст имат право да получават допълнителни часове по български език в детските градини и училищата, организирани след редовните занятия или по време на официалните ваканции. Броят на тези часове зависи от етапа на образование и варира между 60 педагогически ситуации за предучилищно образование, 90 учебни часа за деца между първи и четвърти клас, 120 учебни часа за деца между пети и седми клас и 180 учебни часа за деца между осми и десети клас. Учениците от 11 и 12 клас нямат право на подобна подкрепа. Часовете се организират след писмена молба от родителите и децата имат право на тях само веднъж, през първата година от записването си. Децата могат да получават подкрепа по български език и чрез индивидуални консултации.

Допълнителните часове по български език се провеждат по учебна програма, разработена през 2017 г. До 2023 г. за тези часове не бяха налични учебни материали, като ВКБООН предоставяше на всички училища учебниците, разработени за финансираните от Представителството курсове по български език. През 2023 г. МОН изготвя учебни помагала за нивата А1 и А2 за класовете от първи до четвърти. През 2024 г. беше публикувано и учебно помагало за ниво А2 за 5-7 клас, а ниво Б1 за същия етап е в процес на подготовка.

Социално подпомагане

Съгласно Закона за семейните помощи за деца родителите имат право на финансова помощ в размер на 300 лева, когато децата им са записани в първи, втори, трети, четвърти и осми клас. Агенцията за социално подпомагане (АСП) продължава да прилага закона по изключващ начин, като отхвърля молби както на бежанци с международна, така и на такива с временна закрила, тъй като те не са изрично посочени в закона като негова целева група. Има многобройни жалби от родители, които са възпрепятствани от служители на АСП да подадат формуляр за кандидатстване за тази помощ. Съдебната практика обаче е последователна в отмяната на решенията за отказ, като партньорите на ВКБООН отбелязват повече от 400 успешни случая на съдебно обжалване.

Дейности на ВКБООН

Стратегията на ВКБООН *за образование на бежанците до 2030 г.* поставя силен акцент върху бързото включване на бежанците в националните образователни системи на приемащите държави. Това изисква да се насърчава справедливото и устойчиво включване на разселените деца и младежи в местните образователни системи, да се подпомага безопасната и подкрепящата учебна среда за всички ученици, независимо от техния правен статут, пол или увреждания, и да се дава възможност на учащите се да реализират пълноценно своя образователен потенциал, за да могат да работят за пълноценно и устойчиво бъдеще. В България ВКБООН е инициатор на редица инициативи, в сътрудничество с Министерството на образованието и науката, включително и на най-добрата българска практика - Академията за учители на деца бежанци (организирана от ВКБООН, МОН и провеждана съвместно с местните партньори, международна асоциация „Едюкарт“ и фондация „Заедно в час“). Наред с Академията от 2024 г. се организират подготвителни курсове за новозаписани ученици съвместно с центровете за подкрепа на личностното развитие в общините Бургас, Харманли, Пловдив, София и Варна. ВКБООН също така управлява програма за парично подпомагане в координация с Агенцията за социално подпомагане към Министерството на труда и социалната политика и Работната група за парично подпомагане, включваща АСП, Българския Червен кръст (БЧК), Международната организация по миграция и УНИЦЕФ, за подпомагане на деца в задължителна училищна възраст от особено уязвими бежански семейства, както и за предоставяне на парични помощи за бежанци, записани във висши учебни заведения. В допълнение, офисът в България подпомага организирането на програми за домашна работа и езикова подкрепа за деца със затруднения в ученето, финансира курсове по български език за възрастни, предоставяни от партньора на ВКБООН - БЧК, чиито сертификати се признават при кандидатстване за българско гражданство. Офисът разпространява и безплатни учебни материали по български език.

Рискове и нужда от закрила

Нисък процент на записване в официалната образователна система

Процентът на включени в образователната система деца се подобрява сред бежанците с временна закрила, но остава под средния за Европа. Особено тревожен е коефициентът на записване сред децата, търсещи или получили международна закрила, който възлиза на 7% за тези, които все още са настанени в приемателните центрове на ДАБ в началото на учебната 2024/2025 г. (*вж. графиките в раздела „Основни данни“*). По-голямата част от децата в центровете са непридружени, а те често не биват насочвани към образователната система поради краткия си престой в България. Предоставянето на качествени услуги за закрила на детето на тази уязвима група продължава да бъде предизвикателство, което засяга правото им на образование, наред с други ключови права.

Една от причините за ниския процент на записване сред децата, търсещи закрила, е липсата на стандартизиран процес за насочване към училище в приемателните центрове поради ограничения капацитет. Попълването на заявление за записване в училище не е част от процеса на регистрация на семействата с деца, а определянето на подходящия момент за предоставяне на информация за образованието е според личната преценка на социалните експерти от ДАБ. В допълнение, МОН не е предприело целенасочени мерки, за да осигури записването на тези деца в задължително образование. Т.нар. национален механизъм за обхват, който има за цел включване и задържане на всички деца в задължителна предучилищна и училищна възраст в образователната система, не обхваща децата, търсещи закрила, тъй като те не са част от регистъра на населението.

Допълнителни фактори също допринасят значително за ниския процент на записване на тези деца са липсата на информация и на допълнителна образователна подкрепа, ниският образователен ценз на родителите, които са били лишени от образователни възможности поради разселване, многогодишното прекъсване на образователния път от страна на децата, ниската мотивация поради намеренията да напуснат България, както и опасения на семействата относно безопасността извън центровете.

Въпреки че процентът на записаните деца с предоставена временна закрила се е подобрил, много от тях продължават да не посещават училище. Това се потвърждава и от проведеното от ВКБООН през 2024 г. проучване на социално-икономическото включване на бежанци от Украйна, според което 56% от анкетираните съобщават, че децата и младежите на възраст под 24 години (включително младежите във възраст за висше образование) не посещават учебно заведение в България през учебната 2023/2024 г. Най-голям дял от анкетираните семейства, които потвърждават, че имат деца, записани в образователната система, са тези на деца в начално училище (33,1%) или в гимназия (35,5 %). 37% от домакинствата с деца в училищна възраст съобщават за поне едно дете, което не е записано в училище в България. Макар че водещата причина за това остава продължаването на онлайн обучението в Украйна, съществуват и редица структурни предизвикателства: липса на места в детски градини и училища (особено в черноморските курорти с ограничена образователна инфраструктура), дълги периоди на изчакване за обработка на документи за записване, предизвикателства, свързани с предоставянето на официално доказателство за ваксинации, езикова бариера и липса на подготвителни класове.

Освен това учителите се сблъскват с предизвикателства при ефективното подпомагане на социалната интеграция на децата бежанци, което води до случаи на изолация или тормоз. Самите деца изтъкват случаи на социално изключване или пренебрегване в класната стая.[1] Учениците бежанци се чувстват изолирани или са склонни да се самоизолират, особено момичетата, носещи

[1] ВКБООН. Гласовете на децата бежанци – Проучване на нуждите на бежанците по пол, възраст и принадлежност към социална група, април 2024 г., стр. 11-12.

хиджаб, които смятат, че религиозните им убеждения не винаги биват уважавани.[2] Случаите на тормоз са докладвани към Работната група по образование, като в Пловдив някои от тях са били успешно преодолени благодарение на партньорите от Центъра за закрила и включване „Компас“ на местно ниво чрез сътрудничество между училищата и бежанската общност.

Освен това децата бежанци често се сблъскват със стрес, докато се опитват да се справят с минали преживявания, които влияят на способността им да учат, като се наблюдава по-голям брой психични разстройства като посттравматично стресово разстройство, тревожност и депресия. Интервютата разкриват, че травмираните ученици бежанци могат да проявят признаци на разсеяност, изолация и академични неуспехи. Въпреки че училищата предлагат безплатна психологическа помощ, при тях липсват ефективни инструменти за преглед и структурирани практики за справяне с травмата на учениците бежанци. Травмата често се пренебрегва в училищата, а учителите често се чувстват зле подготвени да се справят с проблемите, свързани с травмата. Има цялостна нужда от по-добре оборудвани училища, както и от обучение на учителите за ефективна подкрепа на психичното здраве на учениците бежанци. През 2024/2025 г. Академията за учители на деца бежанци се опита да отговори на тези нужди на учителите, като включи в учебната програма компоненти като приобщаващо образование и преподаване на деца, преживели травма.

Липса на качествена езикова подкрепа

Усвояването на български език е важна стъпка в образователния път на бежанците. Подходът на директно включване в регулярните занятия, съчетан с ограничена или напълно липсваща допълнителна езикова подкрепа, недостигът на учебни материали и малкият брой специалисти, които са обучени да преподават български език като чужд, допринасят за трудната адаптация и образователните предизвикателства, пред които са изправени децата бежанци в българските училища. Проучванията показват, че езиковата бариера е един от основните фактори, който се отразява неблагоприятно върху академичните резултати и цялостното благосъстояние на учениците бежанци.[3] Невъзможността за общуване на български език изостря допълнително всички други пречки пред академичния напредък на децата, като например психологически травми, социална изолация, дълги периоди на пропуснато образование, което кара децата да се сблъскват с двойно по-неблагоприятни условия по пътя на обучението си.

По официални данни на МОН 832 деца бежанци, записани през учебната 2023/2024 г., са получили допълнителни уроци по български език съгласно специалната наредба, уреждаща тази помощ. Близо 63% от отговорилите на въпросника в споменатото по-горе проучване на ВКБООН, които имат дете/младеж в домакинството си, записан/о в образователна система в България през учебната 2023/2024 г., съобщават, че в училищата се осигуряват допълнителни часове по български език.

Описаните данни означават, че значителен процент от децата бежанци трябва да придобият необходимото предметно знание, без да са преминали през целенасочено езиково обучение.

Положително развитие в осигуряването на обучение по български език е създаването на учебни помагала за нива А1 и А2 за 1-4 клас, както и за нива А2 и Б1 за 5-7 клас по национални програми на МОН. Наличието на учебни материали, съобразени с възрастта на учениците, се определя постоянно от всички специалисти като решаващо за качеството на тяхната работа.[4] Такива все още липсват за предучилищния етап и за гимназиалния етап. В по-общ план България все още изостава в създаването и развиването на разнообразни формати от езикови материали, като например дигитални ресурси, видеоклипове и онлайн уроци, адаптирани книги и четива, книги с граматически упражнения и др. Наличните безплатни ресурси са създадени от неправителствени организации и са основно насочени към придобиване на основни езикови умения.

[2] ВКБООН, Институт за изследвания в образованието. Интеграция на децата бежанци в българската образователна система, София, март 2024 г., стр. 63-64.
[3] ВКБООН. Гласовете на децата бежанци, стр. 11-12.
[4] ВКБООН, Институт за изследвания в образованието, Интеграция на децата бежанци в българската образователна система, стр. 57.

Липса на помощ за навакспване в училищата

По-големите деца идват от среда, белязана от стрес или травма, ограничена родителска подкрепа и възможности за развитие в хода на разселването, както и ограничено или прекъснато предишно образование и често - неграмотност на родния им език. Системната оценка на компетентностите на учениците при постъпването им в образователната система е от решаващо значение за успешната им интеграция. Въпреки това не съществува стандартизиран подход за оценяване на нивото на децата, които не разполагат с удостоверения от предишното си ниво на образование.

Въпреки че Наредбата за приобщаващо образование позволява както обща, така и допълнителна образователна подкрепа въз основа на индивидуална оценка на потребностите на детето, практиката показва, че малко такива оценки се организират за новозаписани ученици бежанци, особено ако те имат сертификати от предишно обучение. Възможността за създаване на индивидуални планове за развитие и самостоятелно обучение се използва предимно като крайна мярка за деца, които не могат да се справят с училищния материал, и изисква учениците сами да усвояват знания и след това да се явяват на изпити, което я прави неподходяща за бежанците.

На практика липсват специални интензивни подготвителни програми за преодоляване на изоставането в българските училища, които да отговарят на нуждите на децата бежанци и на други деца в неравностойно положение. Такива програми все още не са въведени въпреки изричната отговорност на държавите-членки на ЕС да ги организират съгласно Приемателната директива на ЕС.[5] Липсват ускорени програми за огрaмотяване на деца, които често са неграмотни на майчиния си език. Такива деца се нуждаят от адаптирани учебни планове и програми, които се фокусират първо върху началното огрaмотяване, обучението по български език и след това постепенно върху знанията по предметите. Подготвителните програми, насочени към езика, са от решаващо значение, особено за по-горните класове, тъй като децата се нуждаят от значителна езикова подготовка, за да се се справят с учебното съдържание [6] През 2024 г. Върховният комисариат на ООН за бежанците си партнира с МОН за пилотно провеждане на 10 такива подготвителни курса чрез общинските центрове за подкрепа на личностното развитие, които осигуриха интензивно езиково обучение на 140 деца в София, Пловдив, Варна и Бургас.

Осигуряването на качествена езикова и социална подкрепа на учениците бежанци изисква подходящо обучени учители и училищен персонал. Учителите се нуждаят от повече методическа подкрепа, за да преподават ефективно българския език като чужд, както в специални допълнителни часове, така и като част от общия учебен процес. Тези много специфични умения не са част от задължителните модули, които педагогическите специалисти изучават в рамките на университетските си степени. Затова са необходими специални усилия за създаване на възможности за непрекъсната квалификация и повишаване на уменията. Академията за учители на деца бежанци, създадена от ВКБООН с подкрепата на МОН, която се фокусира върху методическите подходи за преподаване на български език като чужд, е първа и важна стъпка в тази посока.

[5] Виж чл. 16, параграф 2 от Директива (ЕС) 2024/1346 на Европейския парламент и на Съвета от 14 май 2024 г. за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила (преработен текст)

[6] За рамката на подобна система вижте ВКБООН. Съображения за подготвителното програми за търсещите убежище и бежанците в Исландия, 2023 г.

Призиви за действие

В контекста на Плана за изпълнение на Пакта на ЕС за миграция и убежище ВКБООН препоръчва на правителството на Република България да:

- подкрепи Министерството на образованието и науката, включително за правни и институционални промени, чрез които да се даде възможност за прилагане на програми за подкрепа, отговарящи на ***специфичните нужди*** на принудително разселените деца и ученици, по-специално чрез въвеждане на система от подготвителни програми, програми за грамотяване и езикова подкрепа, програми за преквалификация, психо-социална подкрепа, борба с тормоза и програми за подкрепа на родителите.
- се фокусира върху целенасочени усилия за ***подобряване на процента на включване*** и осъществяване на практика на постановеното в Конституцията и Закона за предучилищното и училищното образование задължително образование, като:
  - ✓ насърчи координацията между МОН и Държавната агенция за бежанците за достъп до образование във възможно най-кратък срок след подаването на молба за международна закрила, като се взема предвид съответното законодателство на ЕС, Приемателната директива и Директивата за временната закрила.
  - ✓ предприеме необходимите стъпки за премахване на пречките при предоставяне на финансова подкрепа на деца бежанци по Закона за семейните помощи за деца, в съответствие с константната съдебна практика.

ВКБООН препоръчва на Държавната агенция за бежанците да:

- създаде вътрешна процедура за своевременно насочване на ново-настаняните деца към задължително образование като част от процеса на тяхната регистрация;
- улесни предоставянето на образователна подкрепа на децата, настанени в приемателните центрове, и подпомогне увеличаването на броя на децата, които се възползват от допълнителна образователна подкрепа чрез организации, действащи от името на ВКБООН, включително Българския Червен кръст, фондация „Рийчаут“ и др.;
- си сътрудничи с МОН за преодоляване на причините за отпадане от училище, като например липса на семейна подкрепа, трудности в обучителния процес, липса на транспорт и др.

ВКБООН препоръчва на Министерството на образованието и науката да:

- положи целенасочени усилия за ***подобряване на процента на включване*** и осъществяване на практика на постановеното в Конституцията и Закона за предучилищното и училищното образование задължително образование, като:
  - ✓ включи на децата, търсещи закрила, и на децата с временна закрила в Националния механизъм за обхват, който има за цел да осигури записването на всички деца в задължителна предучилищна и училищна възраст;
  - ✓ организира целенасочени дейности за насърчаване на образованието сред бежанските общности, включително чрез информационни сесии в приемателните центрове на ДАБ и хотелите и базите в рамките на Програмата за хуманитарно подпомагане на разселените лица от Украйна;
  - ✓ координира усилията за разяснителна работа сред бежанските общности с ВКБООН, УНИЦЕФ и членовете на Работната група по образованието в рамките на Националния механизъм за междуведомствена координация; и

- ✓ разработи локализирани информационни материали за процедурите за записване и наличната подкрепа в училищата.

- въведе ***гъвкави модели за включване в образователния процес,*** включително възможности за подготвителни класове, насочени към усвояване на български език, като използва на опита на общинските центрове за подкрепа на личностното развитие; както и ***курсове за огрмотяване и ускорено учене*** за деца, които са имали дълги периоди на прекъсване на образованието, каквито са повечето принудително разселени деца и деца без гражданство;
- осигури ***допълнителни часове по български език за всички деца бежанци*** съгласно Наредбата за усвояване на българския книжовен език чрез подпомагане на училищата при организирането и провеждането на часовете и продължи да подкрепя подобряването на ***качеството на допълнителните часове по български език като чужд*** чрез насърчаване на холистични подходи;
- събира ***данни*** за училищните резултати на децата бежанци с цел улесняване на анализа на причините за отпадане и възможните области за подобрение;
- гарантира, че всички деца имат ***достъп до учебни заведения,*** включително като се съобразява с нуждите на децата с увреждания и като продължи добрата практика да осигурява транспорт, когато е необходимо;
- увеличи броя на ***обучените учители***, които получават методически насоки за изграждане на приобщаващи класни стаи и преподаване на български език като чужд чрез подкрепа за съвместната Академия за учители на деца бежанци ВКБООН и МОН;
- разгледа цялостни нови подходи към ***образователните нужди на непридружените деца***, включително като си сътрудничи с българското гражданско общество и международни организации, за създаването на специални програми за подкрепа, предназначени да отговорят на нуждите на тези деца, свързани с психичното им здраве, образованието и социалното включване.
- осигури ***всеобхватни услуги за психо-социална подкрепа*** в училищата за справяне с травмата и предизвикателствата в процеса на приспособяване, пред които са изправени децата бежанци, и подпомага училищата с ученици бежанци с допълнителен капацитет за организиране на образователни и ***извънкласни дейности,*** като се осигури възможност за включване на медиатори и помощници на учителите.

Изпълнението на тези препоръки изисква съвместни усилия от страна на българското правителство, образователните институции, гражданското общество и международните партньори. Чрез възприемането на цялостен подход, обхващащ правните, техническите и социалните измерения, България може да постигне значителен напредък в осигуряването на приобщаващо и качествено образование за децата бежанци. ВКБООН е готов да окаже подкрепа на българските институции във всички области, свързани с осигуряването на качествено образование на учащите се бежанци и лица без гражданство.

КРАЙ.